

היבטים לשוניים בפרשת כי-תבוא פא

דקדוקי מלים וחלקם בעלי שינוי משמעות בפרשת כי-תבוא ובהפטרה ובתחילת נצבים

כו ו **וַיַּעֲנֶנּוּ**: היר"ד בשוא ללא דגש, העי"ן בפתח והנו"ן בדגש: לשון עינוי. אם יקרא את היר"ד בפתח משמעותו ענייה

כו י **וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ**: בזקף קטון בלבד ללא דרבן (מקל)

כו יב עליית שני

לְעֵשֶׂר: לשים לב לניקוד: למ"ד בפתח, עי"ן בשוא נח, שי"ן רפויה. לא: **לְעֵשֶׂר**. **מֵעֵשֶׂר**: העי"ן בשוא לא בחטף

כו יד **לְמַת**: הלמ"ד בשוא לא בקמץ, אם יקרא בפתח ודגש במ"ם, משנה משמע למיודע

כו טז עליית שלישי

כו יז **הָאֱמֶרֶת**: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף החטופה בדומה לו בהמשך יח **הָאֱמִירָה**

כו יט **וְלֹהִיתָ**: געיה בלמ"ד וה"א בשווא נח

כז א עליית רביעי

כז ב **נָתַן לָךְ**: אין טעם נסוג אחור

כז ג **בְּעֵבְרָךְ**: העי"ן בקמץ קטן

כז ו **וְהֶעֱלִיתָ**: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת הגרונית החטופה שלאחריה

כז ז **וְאָכַלְתָּ שֵׁם**: טעם נסוג אחור לכ"ף ודגש חזק בשי"ן מדין אתי מרחיק

כז ט **אֶל כָּל-יִשְׂרָאֵל**: תיבה **אֶל** בסגול ובמרכא, אינה מוקפת לתיבה שלאחריה. **נְהַיִיתָ לְעַם**: געיה בת"ו והלמ"ד ללא דגש אתי מרחיק

כז יא עליית חמישי

כז יב **וַיְהוֹדֶה**: הוא"ו בחירק מלא. **וַיִּשְׁשַׁכְּר וַיִּוֹסֵף וּבִנְיָמִן**: טעם טפחא בתיבת **וַיִּשְׁשַׁכְּר**

כז יד **וְאָמְרוּ**: האל"ף במרכא כטעם משנה

כז טו **אָרוּר** כדי להקל על הקורא לזכור את הטעם במלה ארוך שחלקם מוטעם בזקף גדול, חלקם ברביעי ואחד בודד בפשטא יש להעזר בסימן הזה¹: כאשר המלה ארוך באה בראש השורה או בסופה, מוטעם בזקף גדול, באמצע השורה, ברביעי או בפשטא. היחיד שיוצא מן הכלל הוא האחרון המוטעם ברביעי על אף שהוא מתחיל באמצע השורה **אָרוּר אֲשֶׁר לֹא-יָקִים**

תוֹעֲבַת: העי"ן בחטף פתח ולא בצירי

כז כה **דָּם נָקִי**: הדל"ת בקמץ ולא בפתח

כח א **עַל כָּל-גּוֹי הָאָרֶץ**: טעם טפחא בתיבת **עַל**

כח ח **וּבִרְכָךְ**: הטעמה משנית בב"ת והכ"ף הראשונה, על אף הקושי, בשווא נח

כח ט **נִשְׁבַּע-לָךְ**: געיה בנר"ן

כח ז עליית ששי

כח יא **לְתַת לָךְ**: טעם נסוג אחור ללמ"ד

¹ סימן זה טוב למשתמשים בספרי התורה הרגילים (מכל העדות) שנכתבו בעשרות השנים האחרונות.

כח כ הַשְׁמֵדָה: המ"ם בסגול והכ"ף הסופית קמוצה. וְעַד-אֲבָדָה: הבי"ת בקמץ קטן

כח כז וּבִטְחָרִים: יש לשים לב לכתיב וקרי וכן בהמשך בפס' ל

כח כט בַּצְּהָרִים: הצד"י בקמץ גדול והה"א אחריה בחטף קמץ. הַעֲוָר: הה"א בפתח, לא בקמץ

כח ל וְלֹא-תֵשֵׁב בּוֹ: אין טעם נסוג אחור

כח מא וְלֹא-יְהִי לָךְ: אין טעם נסוג אחור

כח מב יִירָשׁ: יו"ד ראשונה בשווא נע, יו"ד שנייה קמוצה

כח מג מַעְלָה מַעְלָה: העי"ן בשווא נח ומ"ם שנייה בדגש חזק

כח מט עֲלִיךָ גֹי: דגש חזק בגימ"ל מדין אתי מרחיק

כח נה יֹאכְל: הכ"ף בצירי ולא בפתח. אֵיבָה: היו"ד בחירק חסר והבי"ת אחריה בשווא נח, כן הדבר גם בהמשך הפרק כח נז.

כח נו וּבִבְתָה: בי"ת ראשונה בשווא נח, כן הדבר גם בפסוק הבא וּבִבְתָה

כח נח הַנִּכְבָּד: בי"ת בקמץ ולא בפתח. אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ: טעם טפחא בתיבת אֵת

כח נט וְחֲלִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים: טעם טפחא בתיבת וְחֲלִים²

כח סד וְעַבְדְּתָ שָׁם: טעם נסוג אחור לבי"ת ודגש חזק בשי"ן

כט א עליית שביעי

כט ד לֹא-בָלוּ: במלרע. שְׁלֹמֹתֵיכֶם: שי"ן שמאלית

כט ו מפטיר

כט ז לְרֵאשִׁיט: הרי"ש בדרך כלל בגעיא, רבים משתבשים לקרוא מלה זו: לְרֵאשִׁיט. הרי"ש מנוקדת בשורק

והאל"ף נחה כלומר איננה מנוקדת כלל. מילה זו נקראת: לְרֵאשִׁיט. הַמְנַשֵּׁי: השווא במ"ם נע

כט ח אֵת כָּל-אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: טעם טפחא בתיבת אֵת

הפטרת פרשת כי תבוא ישעיהו ס א-כב:

א קוּמִי אֲוֹרִי: שתיהן במלעיל

ה תִּרְאִי: הרי"ש בשווא נח לשון ראייה; וּפְתַח: במלרע

ו שְׁפַעַת: השי"ן בגעיא ועם זאת הפ"א בשווא נח; כָּלֶם מִשְׁבָּא יְבֹאוּ: טעם טפחא בתיבת כָּלֶם

ז יִקְבְּצוּ לָךְ: טעם נסוג אחור לקו"ף, הבי"ת בשווא נע, היו"ד בחירק חסר, לא בשווא. יִשְׁרְתוּנָךְ: הרי"ש בשווא נע ההטעמה בתי"ו, במלעיל, כן הדבר גם בהמשך פס' י

יד וְקִרְאוּ לָךְ: טעם נסוג אחור לקו"ף

טז וַיִּדְעַת: העי"ן בפתח

יז אָבִיא כֹסֶף: טעם נסוג אחור לאל"ף הראשונה. וְנִגְשִׁיךָ: שי"ן שמאלית

יט לֹא-יְהִי־לָךְ: געיה ביו"ד הראשונה, בדומה לו בפס' הבא. וְהִיָּה-לָךְ: געיה בה"א הראשונה

כ יִרְשׁוּ אֶרֶץ: טעם נסוג אחור ליו"ד המנוקדת בחירק מלא, הרי"ש אחריה בשווא נע

² כן הוא בכתר ארם-צובה ובשני כתבי יד נוספים.

קריאה לשני וחמישי של נצבים:

כט יב שני במנחת שבת

יְהִי-לְךָ: געיה ביר"ד הראשונה, בדומה לו בהמשך פס' יח. לְאֱלֹהִים: האל"ף כלל אינה נשמעת

כט יד וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פָּה: יש להאיץ מעט את קריאת התיבה פָּה להסמיכה לקודמתה³

כט טו שלישי במנחת שבת

כט יט יַעֲשֶׂן: העי"ן בשווא נח. וְרַבְּצָה בּוֹ: טעם נסוג אחור לרי"ש, עם זאת השווא נע, דגש חזק בבית"ת

השנייה מדין אתי מרחיק

כט כב כְּמֵהֶפְכֶּת: הה"א בשווא נח

כו ב הרב גור אריה צור נר"ו וְלִקְחֶתָּ מֵרֵאשִׁית | כָּל-פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיָא מֵאַרְצֶךָ אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן לְךָ וְשִׁמְתָּ בְּטֶנְא וְהִלַּכְתָּ אֶל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁכְּוֹ שְׁמוֹ שָׁם עַל דֶּרֶךְ הַרְמוֹז, תַּרְמוֹז הַפְּרִשָׁה לְכוּחָה שֶׁל הַתְּפִילָה בְּרֵאשִׁית הַשָּׁנָה. מֵרֵאשִׁית | אֹתוֹת מֵא' תִּשְׂרִי. וְהִיא מוֹטְעֵמַת ב"מִנְחָה". לומר לך, שִׁמְא' תִּשְׂרִי כִּבֵּר מוֹנַח הַעֲתִיד שֶׁל כָּל פְּרִי מוֹעֲלָלוֹ שֶׁל הָאָדָם. וְלִכֵּן יֵשׁ הַפְּסָקָה קְלָה בְּקוֹ הַמּוֹפְסִיק לְאַחַר הַמִּילָה מֵרֵאשִׁית, כֹּזֵה: מֵרֵאשִׁית |, לומר שִׁמְא' תִּשְׂרִי כָּל פִּירוֹת מוֹעֲלָלִיךָ, מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה. א"ה. בְּנִיגוּד ל'מוֹנַח' שֶׁהוּא טַעַם מִשְׁרַת כְּלוֹמֵר מַחְבֵּר, הֲרִי הַמוֹנַח שֶׁאַחֲרָיו פֶּסֶק נִקְרָא 'מוֹנַח לַגְּרַמְיָה'⁴ [= מוֹנַח לַעֲצָמוֹן], אֲבָל הַרְעִיּוֹן שֶׁל יִדְדֵנוּ נִרְ"ו מִתְּבַטָּא יִפָּה גַם כֵּךְ. כַּכְּתוּב, (דְּבָרִים פ' עֶקֶב יא, יב) אֲרָץ אֲשֶׁר-ה' אֱלֹהֶיךָ דִּרְשָׁה אֶתְּהָ תִּמְדֵּ עֵינֶי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה.

וְהוֹיֵנוּ בֵּה, כּוֹמֵר וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה. הֲרִי אַחֲרֵית שָׁנָה הִיא תַּחֲלִילַת הַשָּׁנָה הַבָּאָה. וְמוֹדוּע לֹא אִמֹר מֵרֵשִׁית שָׁנָה וְעַד רֵשִׁית שָׁנָה.

וְיִבֵּן לְפִי מֵה שֶׁדִּרְשׁוּ חַז"ל [מְגִילָה טז] א"ר יִצְחָק כָּל שָׁנָה שֶׁרָשָׁה בַּתַּחֲלִילָה מִתְּעַשְׂרַת בְּסוּפָה, שִׁנְא' [בְּפִרְשַׁת עֶקֶב] מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה. קִרִי מֵרֵאשִׁית וְכַתִּיב מֵרֵשִׁית. מֵרֵשִׁית וְעַד אַחֲרֵית, סוּפָה שִׁישׁ לֵה אַחֲרֵית. כּוֹוֹנַת הַכְּתוּב לֹא אַחֲרֵית מוֹמֵשׁ, אֲלֵא לְקִרְאָת סוּף הַשָּׁנָה, בְּאַחֲרֵיתָהּ, תִּהְיֶה הַשָּׁנָה מְבוֹרַכַת וְיִהְיֶה לֵה קִיּוֹם. וְכָל כֵּךְ לְמָה, פִּירֵשׁ רַש"י שֶׁרָשָׁה בַּתַּחֲלִילָה. שִׁישְׁרָאֵל עוֹשִׂין עֲצָמוֹן רָשִׁין בְּר"ה לְדַבֵּר תַּחֲנוּנִים וְתַפְלָה, כְּעֵנִין שֶׁנֶּאֱמַר תַּחֲנוּנִים יִדְבֹּר רָשׁ (מְשָׁלֵי יח, כג). וְכִפִּי שִׁישׁ הָאוֹמְרִים בְּסִלִּיחוֹת כְּרָשִׁין וְכַדְלִים דְּפָקְנוּ דְּלִתִּיךְ. וְבִאוֹמְרוֹ מִתְּעַשְׂרַת בְּסוּפָה שִׁישׁ לֵה אַחֲרֵית, כּוֹוֹנַתוֹ בִּזְהָ, שֶׁגַם אִם לֹא יִקְבְּלוּ מִבּוֹקֶשׁ מִיָּד, עַל כָּל פְּנִים יוֹתֵר מֵאוֹחַר בְּמִשְׁךְ הַשָּׁנָה בּוֹדָאֵי יִקְבְּלוּ מִבּוֹקֶשׁם וְהַקִּב"ה לֹא יֵאָחֵר גְּמוּלָם הַטּוֹב, וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה בּוֹדָאֵי יִמְלֵא הַקִּב"ה בְּקִשּׁוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, לְהִיּוֹת לְשָׁנָה זוֹ קִיּוֹם וְאַחֲרֵית.

וְעוֹד יֵשׁ לומר, אַחֲרֵית מִלְשׁוֹן אַחֲרֵית⁵. מֵרֵשִׁית שָׁנָה, חָלָה עַל הָאָדָם אַחֲרֵית שֶׁלֹּא יִסּוּרוּ עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ מִן הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לְךָ. וְמָה הִיא הָאַחֲרֵית הַמוֹטְלַת עַל הָאָדָם, הִיא בְּמִידָה כְּנִגַּד מִיָּדָה. כְּנִגַּד עֵינֵינוּ לְךָ תְּלוּיּוֹת, עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בֵּה. וְזֶה יִסּוּד הַפִּיוֹט שֶׁאוֹמְרִים בְּרֵאשִׁית הַשָּׁנָה, עֵינֵינוּ לְךָ תְּלוּיּוֹת, עַד שֶׁתַּחֲנֵנוּ וְתוֹצִיא

³ על מנת למנוע שיבוש ההפסק בין המילים כתוצאה מצירוף הטעמים תביר-טפחא, שלא יישמע כאילו כתוב וְאֵת אֲשֶׁר

אֵינְנוּ - פָּה עֲמָנוּ הַיּוֹם

⁴ לעתים יש להסתפק אם זה מונח לגרמיה, או מונח ואחריו פסק המופיע לפעמים לעשות הפסק קל אחרי טעם משרת.

⁵ א"ה. מלה בלשון המשנה. לא נתברר לי מקורה. חז"ל לא נמנעו לדרוש מקראות במשמע שאינו מקראי, ואפילו יוני וכד'.

כאור משפטנו. **א"ה**. 'היום הרת עולם' הנאמר אחרי התקיעות על סדר הברכות. נאמר גם כשבת אצ"פ שלא תקעו.

ועל דרך המוסר יאמר, שההדגשה היא לא רק על המילים עינינו לך תלויות. אלא יש להדגיש באופן מיוחד את המילה לך. ולומר עינינו לך תלויות, לך ולא לשום דבר אחר זולתך, לך ולא לזהב ולכסף, לך ולא למעשה ידינו, לך ולא למקרי הזמן ומזלותיו, לך ולא לתענוגות העולם, וכפי שמפייטים בליל הסדר⁶, לך ולך לך כי לך, לך אף לך, לך ה' הממלכה (דברי הימים א, כט, יא). וכנגד זה נזכה לארץ אשר עיני ה' אלקיך בה.

ועוד על דרך הטעמים, וְלִקְחֶתָּהּ מוֹטְעִים בַּגְּרִשִּׁים, שיגרשו מעליו כל מרעין בישינו וכל מפריעים ומקטרגים של סוף השנה שעברה, כעין שאמרו תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה. ולכן מוֹטְעִים מְרַאשֵׁית בַּמוֹנַח, באשר מעתה ברכות ינוחו ויחולו על ראשו.

אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאֲרָצְךָ. מֵאֲרָצְךָ הוא לשון ריצוי, כנ"ל. וידרש עוד: אשר תביא ממה שרצית בתפילתך את ה' אלקיך, ומנין שנתרצה, שנאמר אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לְךָ. וְשִׁמְתָּ בְּטָנְא. כאן ירמוז לתפילת הודיה, וכפי שפירש רש"י (כו, ג.) ואמרת אליו. שאינך כפוי טובה. וְשִׁמְתָּ את תפילת ההודיה שלך בְּטָנְא.

טנ"א ראשי תיבות טעמים נקודות אותיות, כמובא בעץ-חיים, וכוונתו בזה שבבואך לומר תודתך לה' אלקיך תִּפְרָשׁ את תודתך לה' ובקשתך פֶּרֶשׁ היטב לפי טנ"א, שלא תהיה תודתך פחותה מבקשתך.

על דרך הפשט מְרַאשֵׁית | כַּל-פְּרִי הָאֲדָמָה כוונתו בזה פירות ממש.

ועל דרך הדרש: כי האדם עץ השדה אשר תפילותיו הן פירותיו. את תפילותיך שהן פירותיך, אותן תשים בטנא, הוא סל הכרת הטוב, להביאה לפני ה' אלקיך. ועל דרך הצח יהיה טנ"א נוטריקון: טובך נכיר אלקינו, טובך נביא אליך.

ספר אור זרוע חלק ב - הלכות שבת סימן מב

ודעתי נוטח בכל אילו אם לא הזכיר אינו חוזר אבל לאל אשר שבת פרשו רבותינו בצפרא בעלותא דיוצר מבעיא ליה לבר ישראל למדכר של שבת כגון לאל אשר שבת ואי אשתלי ולא אדכר מהדרין ליה ומדכר. ונ"ב דה"ט שיהוסיפו אילו שבחות בשבת דאשכחן שלא בחר הקדוש ברוך הוא ביום השבת בשבחות של מלאכי השרת כ"א בשבחות ישראל דאמ' במדרש יש כנפים יש כנפים לאַחַד (ישעיהו ג, ב) מלאכי השרת משוררים כל ימות השבוע משורר בכנף את יומו דהיינו ששה כנפים לשישה ימים ביום השבת אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע אין לנו כנף שנשורר לפניך תן לנו כנף שביעי ונשורר לפניך היום א"ל הקדוש ברוך הוא יש לי כנף אחד בארץ שמשורר לפני היום שנאמ' מְכַנֵּף הָאָרֶץ זְמַרְתָּ שְׂמַעְנֵנוּ עָבִי לְעִדִּיק (ישעיהו כד, טז): ונ"ב דהיינו דכתיב אֵת ה' הָאֱמֶרֶת הַיּוֹם כלומר ביום המיוחד דהיינו שבת וְה' הָאֱמִירָךְ הַיּוֹם שחפץ בכך יותר ממלאכי השרת:

מ'מחלקי המים' אשר יובל כי תבוא פא תלמוד ירושלמי מסכת מעשר שני פרק ה הלכה ח – כוחם של עושי מצוות

רבי הונא בר אהא בשם ר' אלכסנדרא: בוא וראה כמה גדול כוחן של עושי מצוות, שכל השקפה שבתורה ארורה וזה בלשון ברכה.⁷ אמר רבי יוסי בן חנינא: ולא עוד, אלא שכתוב

⁶ **א"ה**. מנהג העולם לקרוא לליל פסח 'ליל הסדר', חלק מהפיוטים הנאמרים אחרי הלל מקורם בפיוטי שבת הגדול. ⁷ בדקנו (כמעט) את כל ההשקפות בתורה ומצאנו שהן לא תמיד מתאימות לכלל זה. הראשונה, בראשית יח טז לפני הפיכת סדום: 'וַיִּקְרְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם', היא בפשטות השקפה לרעה (לארירה). אבל מיד לאחריה,

בה: "היום הזה"⁸. ... רבי יודה בר פזי פתח בה: "אבוא בגבורות ה' אלהים" כתיב (תהלים ע"א טז) ... אילו שהן באין מכח המצות ומעשים טובים לפני הקב"ה.⁹

רש"י בראשית פרק יח פסוק טז – הפיכת השקפה לטובה
"וישקפו על פני סדם" - כל השקפה שבמקרא לרעה חוץ מהשקיפה ממעון קדשך, שגדול כח מתנות עניים שהופך מלת רוגז לרחמים.¹⁰

כו יז יח הרב גור אריה צור נר"ו אָת-ה' הָאֱמֶרֶת הַיּוֹם לְהִיטֹת לָךְ לְאֱלֹהִים, וְה' הָאֱמֶרֶת הַיּוֹם לְהִיטֹת לּוֹ לְעַם סְגֻלָּה פִּירֵשׁ רִש"י בַחֲוֹמֵשׁ: הָאֱמֶרֶת הָאֱמֶרֶת. אֵין לָהֶם עַד מוֹכִיחַ בַּמִּקְרָא, וְלִי נִרְאֶה שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַפְּרִשָׁה וְהַבְּדֵלָה, הַבְּדֵלְתִיו לְךָ מֵאֱלֹהֵי הַנֶּכֶר לְהִיטֹת לְךָ לְאֱלֹהִים, וְהוּא הַפְּרִישׁךְ אֵלֶיךָ מֵעַמֵּי הָאָרֶץ לְהִיטֹת לּוֹ לְעַם סְגֻלָּה. עַד כֵּן אֵין פִּירוּשׁוֹ בַּמִּקְרָא.

ובגמרא פירש רש"י שהוא לשון שבח. שכנסת ישראל והקב"ה משבחים זה לזה. (חגיגה ג, ברכות ו.)

ובגמרא (ברכות ו.) דרשו הָאֱמֶרֶת לְשׁוֹן חֲטִיבָה אַחַת: אָמַר לָהֶם הַקַּב"ה לְיִשְׂרָאֵל אַתֶּם עֲשִׂיתֶנּוּ חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם (אָתְּ ה' הָאֱמֶרֶת), וְאֵנִי אֶעֱשֶׂה אִתְּכֶם חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם (וְה' הָאֱמֶרֶת). אַתֶּם עֲשִׂיתֶנּוּ חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד (דברים ו, ד), וְאֵנִי אֶעֱשֶׂה אִתְּכֶם חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵין כְּעֶמְךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ (דברי הימים א, יז, בא).

ולעומקו של מקרא, נראה לפרש בדרך נוספת. שהָאֱמֶרֶת וְהָאֱמֶרֶת הוּא מִלְשׁוֹן אֱמִירָה. שֶׁאֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִיַּד פְּשׁוּטוֹ. וְהַכְּתוּב הַכְּתִיב אֱמִירָה בְּלִשׁוֹן הַפְּעִיל,

בראשית יט כח, אברהם משקיף על סדם: "וישקף על פני סדם ועמרה ועל כל פני ארץ הכפר" וקשה לומר שזו השקפה לרעה (אברהם גם מתקן שם תפילת שחרית). גם השקפת אבימלך על יצחק ורבקה, בראשית כו ח: "ויחיי בן ארכו לו שם הקמים וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון", קשה לומר שהיא לרעה [א"ה. השקפה זו רעה היא עד מאוד! למה היה לו לחשוף על יצחק ורבקה שאינם אה ואחות?!]. שוב, בקריעת ים סוף, שמות יד כד, ודאי היא השקפה לרעה: "ויחיי באשמת הבקר וישקף ה' אל מחנה מצרים", ואולי כך גם בפרשת בלק: "ויקח בלק את בלעם ראש הפעור הנשקף על פני הישימון (במדבר כג, כח)". עוד מצאנו בספר במדבר כא כ: "ומבמות הגיא אשר בשדה מואב ראש הפסגה ונשקפה על פני הישימון", אך זו אפשר לומר שהיא קביעה גיאוגרפית סתמית ואין בני אדם או הקב"ה מעורבים בה (ואי לכך נתעלם מהשקפות נוספות דומות לזו). הירושלמי מגביל עצמו לתורה, אך הרוצה להרחיב למקרא כולו, ימצא את השקפת אם סיסרא בעד החלון (שופטים ה ח), השקפת מיכל על דוד כשהוא מפזז ומכרכר לפני ארון ה' (שמואל ב ו טז) ובדומה לכך השקפת איזבל כאשר יהוא שועט לעבר יזרעאל (מלכים ב ט ל). כולן, השקפה לרעה, כולן, אגב, של נשים דרך החלון. השקפה נוספת לרעה מצאנו בירמיהו ו א: "כי רעה נשקפה מצפון ושבך גדול". לעומתם, ראה את השקפת ארונה היבוסית על דוד ואנשיו הבאים לקנות את הר הבית (שמואל ב כד ו, דברינו קניית הר הבית ביום ירושלים), הקב"ה המשקיף על בני האדם: "לראות ה' יוש משכיל דרש את אלהים" (תהלים פרקים יד ב; נג ג), הרעה "הנשקפה כמו שחר (שיר השירים, ט)" ועוד. נראה שהירושלמי מתכוון בעיקר להשקפת סדם ופרעה שבתורה, כפי שנראה במדרש שמות רבה להלן, ולא חש לכל השאר. ואנחנו רק ניצלנו הזדמנות זו להשקיף על מירב ההשקפות שבמקרא ודי לנו בכך.

⁸ הכוונה לפסוק הסמוך: "היום הזה ה' אלהיך מצוץ לעשות את החקים האלה ואת המשפטים וכו'", שהוא עניין חדש, אבל ר' יוסי בן חנינא רואה בו המשכיות לפרשת הוידוי ודרכה לפרשת הביכורים שלפניה. "משולש" זה נראה במדרש תנחומא להלן.

⁹ כאן אולי אנחנו גלשנו וחיברנו לנושא שלנו את הפסוק: "אבוא בגבורות ה'" שמשמש פתיחה לדרשות ופירושים שונים. אבל באמת, בוידוי המעשר באיש ישראל "בגבורות" ובזכות מצוות ומעשים טובים לפני המקום – כוחם של עושי מצוות בגבורות.

¹⁰ מקור רש"י גרסה דינקותא זה הוא במדרש אגדה (בבב) בראשית וירא יח טז: "כל מקום שנאמר השקפה לרעה, חוץ מהשקיפה ממעון קדשך, שבשביל שהם נותנים תרומות ומעשרות לבעליהם חוזרת מדת הפורעניות לברכה". ושניהם, רש"י והמדרש מבוססים על הירושלמי הנ"ל. מיקום דרשה זו בפרשת סדם איננו רק משום שזו ההשקפה הראשונה בתורה. יש כאן, מן הסתם, גם מסר מוסרי-חינוכי. רש"י עומד בספר בראשית פרשת וירא, בהשקפה הרעה על סדם שענים הייתה צרה בעניים ובמעוטי יכולת (ראה המדרשים על הפסוק: "הכצעקתה הבאה אלי עשו בלתי", ומפנה אותנו לספר דברים, להשקפה הטובה של מי ועל מי שמקיים את מצוות מתנות עניים ומוציאי מעשרות שנצטוונו בתורה. ראה גם משנת רבי אליעזר פרשה יא עמוד 216 שמזכיר עוד השקפה לרעה ומחבר גם אותה עם ההשקפה לטובה של פרשתנו: "מדת בשר ודם, לא במה שהוא מכה הוא מרפא, מכה באזמיל ומרפא ברטייה. אבל הקב"ה אינו כן, אלא בדבר שהוא מכה בו הוא מרפא. הכה בהשקפה, שנאמר: ויחיי באשמת הבקר וישקף ה' אל מחנה מצרים (שמות יד, כד) וגו', ובמה מברך? שנאמר: השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך".

המורה על הפעלת הזולת כגון הַאֲכִלְתָּ, גרמת לזולתך לאכול. וכן הַאֲמִרְתָּ גרמת לו לומר אֲמִירָה. וכך יהיה ערך הדברים:

אֵת ה' הַאֲמִרְתָּ, כביכול גרמת לו לומר אֲמִירָה. וה' הַאֲמִירְךָ, שגרם לך לומר אֲמִירָה. ומה היא האמירה: ה' הַאֲמִירְךָ לומר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אֶחָד, בצוותו לומר ק"ש.

ועל ידי כך שאנו מקיימים את הציווי ואומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אֶחָד, אנו כביכול גורמים לו אמירה, להשתבח בנו באמירת ומי כעמך ישראל גוי אֶחָד בארץ.

ולפי זה יובן על נכון לשון הַאֲמִרְתָּ. אֵת ה' הַאֲמִרְתָּ הַיּוֹם, במעשיך הטובים גרמת לו כביכול לומר עליך ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. וה' הַאֲמִירְךָ הַיּוֹם, שבציווי להגיד ערב ובקר קריאת שמע, גרם לך לומר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. ועל דרך הצח אָמַר, שהוא לשון עדות. שלכן אותיות ע של שמע, ו ד של אחד נכתבות במסורה גדולות. שהן לשון עדות, שהקב"ה מעיד על ישראל, וישראל מעידים על הקב"ה, והוא לשון הַאֲמִירָה של זה על זה וזה על זה.

וזו כוונת הגמרא באמרה אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם. אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שאתם אומרים עלי ה' אחד, לאחר שֶהֶאֱמַרְתִּי אתכם לומר שמע ישראל. ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם לומר עליכם שאתם אחד. על דרך מדה כנגד מדה, והיינו שֶהֶאֱמַרְתֶּם אותי, וגרמתם לי בכך, כביכול, לומר את האמירה הזאת עליכם מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, ועל ידי כך לעשות אתכם גם חטיבה אחת בעולם.

ולכן קראו לכך חז"ל חטיבה אחת. שבאמרנו ה' אחד, אנו מעידים על הקב"ה שהשגחתו הפרטית על כל אחד ואחד היא השתלשלות מהשגחתו הכללית על כל העולם כולו, בהיותו סובב וממלא כל עלמין. כן הקב"ה מעיד עלינו באמירה אמנם רכה אך בעלת חשיבות ותוקף לומר שאנו עם אחד, שאינו מורכב מפרטים אלא הפרטים משתלשלים מן האחד. מהקב"ה שהוא אחד, ומעמו ישראל שהוא אחד. אחד יחיד ומיוחד. ומדה זו נקראת חטיבה אחת, ומכח חטיבה אחת זו, ישראל ערבים זה לזה, בעריבות ומתיקות של השגחה פרטית הכוללת כל הפרטים כולם מתוקף היותנו אחד.

וכפי שמצינו בדברי הרמח"ל על פי הזוה"ק [נאדיר במרום ח'א עמ' קי' - קיג', ז"ח ג עג.] קוב"ה אורייתא וישראל חד הם. וכנ"ל, שעל ידי התורה [הק"ש], ישראל עושים חטיבה אחת להקב"ה, ועל ידי כך הקב"ה עושה את ישראל חטיבה אחת בעולם.

הרב עמרם אייזנשטיין נר"ו כז יט אָרוּר מַטֵּה מִשְׁפָּט גַר-יְתוּס וְאַלְמָנָה וְאָמַר כָּל-הָעַם אָמֵן: קצת קשה למה חיברו את יתוסי עם יגרי ולא עם יאלמנה, והרי בדרך כלל מחברים את היתום עם האלמנה (כגון לעיל כו יג).

ואפשר דהיינו משום שלענין הטיית המשפט שווים הגר והיתום, כיון ששניהם אנשים. וכמו שאמרו בפסיקתא, הובא ברש"י ישעיהו י' יתוסי לא ישפטו וריב אלמנה לא יבוא אליהם (א, כ). האלמנה באה לצעוק, והיתום יוצא. וזו פוגעת בו, ושאלתו מה הועלת בצעקתך לפני השופט. והוא אומר: כל היום הזה יגעתי לו במלאכה, וסופו לא הועלתי. וזו חוזרת לאחוריה, ואמרת, ומה זה שהוא איש - לא הועיל, אני - לא כל שכן. ולכן הזהיר עליהם יחד.

**כח נב והצַר לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ עַד רֹדֶת חֲמַתֶּיךָ הַגְּבֹהֶת וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אֵתָהּ בְּטַח בָּהֶן בְּכָל-אַרְצֶךָ
וְהַצַּר לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ בְּכָל-אַרְצֶךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ:**
נראה שהטעם שלא הפסיקו ביאשר אתה בוטח בהן, [ויטעימו: והצַר לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ עַד רֹדֶת
חֲמַתֶּיךָ הַגְּבֹהֶת וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אֵתָהּ בְּטַח בָּהֶן בְּכָל-אַרְצֶךָ]¹¹, היינו משום שיבכל ארצֶי אינו
מוסב על החומות הגבוהות והבצורות, אלא כוונת הכתוב שאתה בוטח בהן בכל ארצך,
כלומר שבכל הארץ גם היושבים בערי הפרוזות, היו בוטחים בערים הבצורות, שהרי היו
סבורים שאם יבוא הצר הם ינוסו לערי המבצר הללו. (וכמש"כ בירמיהו ח יד על-מָה
אֲנַחְנוּ יְשָׁבִים הָאֶסְפּוֹ וְנִבּוֹא אֶל-עָרֵי הַמְּבֻצָּר וְנִדְמָה-שָׁם).
[אולם בהמשך הפסוק יוהצַר לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ בְּכָל אַרְצֶיךָ, פשוט שהכוונה בכל שְׁעָרֶיךָ אשר
בכל ארצך].

תָּנוּ לְחַכְמֵי וְיִחְפְּסוּ-עוֹר

אנא שלחו את הערותיכם!
הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע
שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>
מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>
95
מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין
בהבטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל בעושיאים לשוניים
בכתובת: info@maanelashon.org
☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺

¹¹ **א"ה.** הלשון 'לא הפסיקו' הוא יחסי. המלך האחרון לפני אס'ף (אתנח וסוף-פסוק) הוא טיפחא, כאשר יש מלך לפני הטיפחא כוח הפסקו גדול יותר. לכן בהטעמה החוליפית החליף ידינו את הזקף ברביע ואז בָּהֶן בהפסקה גדולה יותר.